

हरिः ॐ।

नम सर्वेभ्यः ।
भाषितसंस्कृतवर्गे
सर्वेषां स्वागतम्।

करारविन्देन पदारविन्दं मुखारविन्दे विनिवेशयन्तम् ।
वटस्य पत्रस्य पुटे शयानं बालं मुकुन्दं मनसा स्मरामि

॥

कर- hand, अरविन्देन- with lotus like, पद- foot, अरविन्दं- lotus मुख-
face, अरविन्दे- in to lotus like विनिवेशयन्तम् - entering, placing,
वटस्य-of banyan, पत्रस्य- of leaf पुटे- on top शयानं- lying down बालं -
young, मुकुन्दं-Krishna (मुकुं ददाति- मुकुन्दः one who liberaes), मनसा-
by mind, स्मरामि- I remeber ॥

तः --पर्यन्तम् , आरभ्य --- पर्यन्तम्

एषः वर्गः सार्धसप्तवादनतः नववादन पर्यन्तं भविष्यति ।

एषः वर्गः सार्धसप्तवादनात् आरभ्य नववादन पर्यन्तं भविष्यति।।

चेन्नै एकस्प्रेस् रेलयानं चेन्नै नगरात् आरभ्य बन्गलूरु नगरपर्यन्तं दावति।

चेन्नै एकस्प्रेस् रेलयानं चेन्नै नगरतः बन्गलूरु नगरपर्यन्तं दावति।

भारत देशम् काश्मीर् प्रान्तात् आरभ्य कन्याकुमारि पर्यन्तम् एवं गुजरात् प्रान्तात् आरभ्य त्रिपुरा प्रान्त पर्यन्तम् अस्ति।

भारत देशम् काश्मीर् प्रान्ततः कन्याकुमारि पर्यन्तम् एवं गुजरात् प्रान्ततः त्रिपुरा प्रान्त पर्यन्तम् अस्ति।

पञ्चमी

(पञ्चम्यर्थे। तः' इति प्रयोगः सरलः । तः' (तस्) इत्येतत् अव्ययम् । अतः सर्वेषु लिङ्गेषु तस्य समान रूपम् ।)

1. विभागः यदा भवति तदा यः अवधिभूतः भवति तस्य पञ्चमीविभक्तिः भवति ।

उदा - वृक्षात् पर्ण पतति

2. यस्मात् भीतिः भवति, तस्य पदस्य पञ्चमीविभक्तिः भवति ।

उदा व्याघ्रात् जनाः भीताः भवन्ति ।

3. यदा रक्षणं भवति तदा यस्मात् रक्षणं प्राप्यते तस्य पञ्चमीविभक्तिः भवति ।

उदा देवः अपायात् मां रक्षितवान् ।

4. 'बहिः', 'आरभ्य', 'ऋते', 'पूर्वम्', 'परः' इत्येतेषां शब्दानां प्रयोगे पञ्चमीविभक्तिः भवति ।

उदा- सः गृहतः गतवान् । गुरुवासरतः आरभ्य मम ज्वरः । देवात् ऋते कः भक्तं रक्षेत् ?

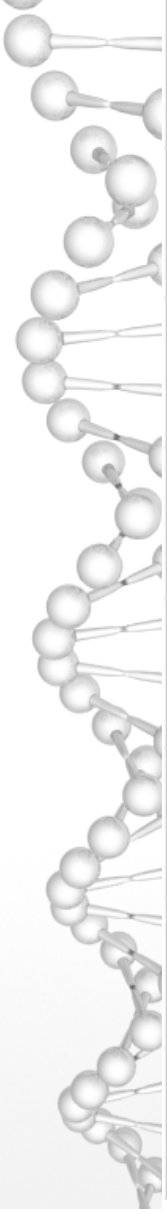
सायङ्गालात् पूर्वं भवता आगन्तव्यम् । वैशाखः चैत्रात् परः

पञ्चमीविभक्त्यन्तानि रूपाणि

	पुं.	स्त्री.	नपुं.
अकारान्तः	बालात् बालेभ्यः		पुस्तकात् पुस्तकेभ्यः
आकारान्तः		बालायाः बालाभ्यः	
इकारान्तः	हरेः हरिभ्यः	मतेः मतिभ्यः	दध्नः दधिभ्यः
ईकारान्तः		गौर्याः गौरीभ्यः	
उकारान्तः	गुरोः गुरुभ्यः	धेनोः धेनुभ्यः	मधुनः मधुभ्यः
ऋकारान्तः	पितुः पितृभ्यः	मातुः मातृभ्यः	
ऌकारान्तः	कर्तुः कर्तृभ्यः		

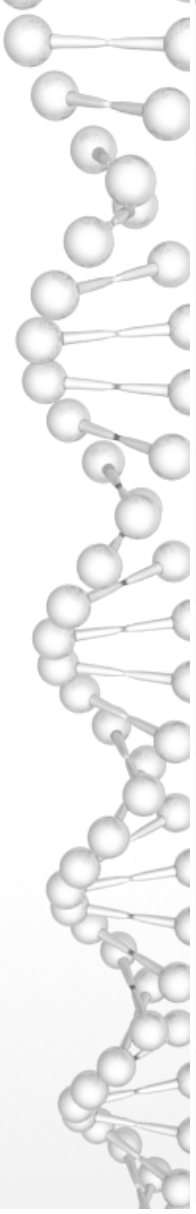
सङ्ख्यासु लिङ्गभेदः sankyaAsu lingabhedaH (Gender in Numbers)

सङ्ख्या	 पुल्लिङ्गः	 स्त्रीलिङ्गः	 नपुंसकलिङ्गः
1	एकः (अस्ति)	एका (अस्ति)	एकम् (अस्ति)
2	द्वौ (स्तः) = X-द्वयम् अस्ति	द्वे (स्तः) = Y-द्वयम् अस्ति	द्वे (स्तः) = Z-द्वयम् अस्ति
3	त्रयः सन्ति = X-त्रयम् अस्ति	तिस्रः सन्ति = Y-त्रयम् अस्ति	त्रीणि सन्ति = Z-त्रयम् अस्ति
4	चत्वारः सन्ति = X-चतुष्टयम् अस्ति	चत्स्रः सन्ति = Y-चतुष्टयम् अस्ति	चत्वारि सन्ति = Z-चतुष्टयम् अस्ति
5	पञ्च (सन्ति)	पञ्च (सन्ति)	पञ्च (सन्ति)
6	षट् (सन्ति)	षट् (सन्ति)	षट् (सन्ति)
10	दश (सन्ति)	दश (सन्ति)	दश (सन्ति)
100	शतम् (सन्ति)	शतम् (सन्ति)	शतम् (सन्ति)
1000	सहस्रम् (सन्ति)	सहस्रम् (सन्ति)	सहस्रम् (सन्ति)

विभक्ति	पुल्लिंग	स्त्रीलिंग	नपुंसकलिंग
प्रथमा	एकः	एका	एकम्
द्वितीया	एकम्	एकाम्	एकम्
तृतीया	एकेन	एकया	एकेन्
चतुर्थी	एकस्मै	एकस्यै	एकस्मै
पंचमी	एकस्मात्	एकस्याः	एकस्मात्
षष्ठी	एकस्य	एकस्याः	एकस्य
सप्तमी	एकस्मिन्	एकस्याम्	एकस्मिन्

विभक्ति	पुल्लिंग	नपुंसकलिंग	स्त्रीलिंग
प्रथमा	द्वौ	द्वे	द्वे
द्वितीया	द्वौ	द्वे	द्वे
तृतीया	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्
चतुर्थी	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्
पंचमी	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्
षष्ठी	द्वयोः	द्वयोः	द्वयोः
सप्तमी	द्वयोः	द्वयोः	द्वयोः

विभक्ति	पुल्लिंग	स्त्रीलिंग	नपुंसकलिंग
प्रथमा	त्रयः	तिस्रः	त्रीणि
द्वितीया	त्रीन्	तिस्रः	त्रीणि
तृतीया	त्रिभिः	तिस्रभिः	त्रिभिः
चतुर्थी	त्रिभ्यः	तिसृभ्यः	त्रिभ्यः
पंचमी	त्रिभ्यः	तिसृभ्यः	त्रिभ्यः
षष्ठी	त्रयाणाम्	तिसृणाम्	त्रयाणाम्
सप्तमी	त्रिषु	तिसृषु	त्रिषु

विभक्ति	पुल्लिंग	स्त्रीलिंग	नपुंसकलिंग
प्रथमा	चत्वारः	चतस्रः	चत्वारि
द्वितीया	चतुरः	चतस्रः	चत्वारि
तृतीया	चतुर्भिः	चतसृभिः	चतुर्भिः
चतुर्थी	चतुर्भ्यः	चतसृभ्यः	चतुर्भ्यः
पंचमी	चतुर्भ्यः	चतसृभ्यः	चतुर्भ्यः
षष्ठी	चतुरणाम्	चतसृणाम्	चतुर्णाम्
सप्तमी	चतुर्षु	चतसृषु	चतुर्षु

तृतीया

क्रियायाम् यत् साधनम् = उदा:- सः हस्तेन कार्यम् करोति।

भावसूचकानां शब्दानां अपि = उदा :- सः सन्तोषेण गृहं गच्छति।

"सह" इति शब्दपूर्वम् अपि= उदा:- रामः रावणेन "सह" युधं कृतवान्।

कारणवाचकः(हेतुवाचकः) = उदा:- ईस्वरस्य दर्शनेन भक्ताः सन्तुष्यन्ति।

सह - विना

तृतीया -सह

सीता रामेण 'सह' वनं गच्छति।

गोपिकाः कृष्णेन 'सह' क्रीडन्ति।

रमा सख्या 'सह' विध्यालयं गतवति।

अभिमन्युः सुभद्राया 'सह' ओदनं खादति।

बालकाः कन्दुकेन 'सह' क्रीडन्ति।

वानराः आम्रफलेन 'सह' क्रीडन्ति।

द्वितीया - विना

धनं विना दानं नास्ति।

इन्दनं विना वाहनं न चलति।

ज्ञानं विना मोक्षं न भवति।

प्रकाशं विना न दर्शनं भवति।

चित्/चिद् ~ चन अव्ययौ Indefinite articles

This particle is placed after an interrogative word to which it gives force.

कश्चित्	any/some (m)	कश्चित् बालः
काचित्	any/some (f)	काचित् बालिका
किञ्चित्	any/some-thing (n)	किञ्चित् ग्रामम्
कथञ्चित्	anyhow/somehow	कथञ्चित् वनात् निर्गतवान्
कुत्रचित्	anywhere/somewhere	कुत्रचित् गृहम् आगतवान्
केनचित्	with somebody/someone	केनचित् सम्भषणं करोति

When चन (च+न) is added to some of the **interrogatives** क, कतर, कतम, किम्, कथम्, कदा, कुतस्, क्व, etc, it makes them indefinite adjectives like

कः + चन = कश्चन somebody/sommeone (m)

का + चन = काचन somebody/sommeone (f)

कतर = which of you

कतम = any whosoever

किम् = why/how / whence + चन somehow

कथम् = how/in what way / in what manner + चन

कदा = when / at what time + चन never

कुतस् = from where / where else / from what cause + चन from no-where

क्व = somewhere + चन No-where

ॐ सर्वे भवन्तु सुखिनः
सर्वे सन्तु निरामयाः ।
सर्वे भद्राणि पश्यन्तु
मा कश्चिद्दुःखभागभवेत् ।
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

Om Sarve Bhavantu Sukhinah
Sarve Santu Niraamayaah |
Sarve Bhadraanni Pashyantu
Maa Kashcid-Duhkha-Bhaag-Bhavet |
Om Shaantih Shaantih Shaantih ||